

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра інженерної геології і гідрогеології

Силабус курсу
«Механіка ґрунтів»

Обсяг	4.5 кредитів ЄКТС / 135 годин
Семестр, Рік	VI / 3
Дні, Час, Місце	за розкладом занять
Викладач (і)	Черкез Євгеній Анатолійович; доктор геолого-мінералогічних наук, професор кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології, та палеонтології. Опріц Ганна Аркадіївна; старший викладач кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології
Контактний телефон	0667404630
Е-mail:	eacherkez@gmail.com aaoprits@gmail.com
Робоче місце	Шампанський пров. 2, корпус геолого-географічного факультету, кафедра морської геології, інженерної геології, гідрогеології та палеонтології, кімн. 92
Консультації	очні консультації: згідно з графіком консультацій, затвердженим на засіданні кафедри

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами буде здійснюватися наступним чином:

e-mail: eacherkez@gmail.com; aaoprits@gmail.com

телефон: 0667404630; 0674800681

аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ (місце даної дисципліни в програмі навчання; мета курсу; тематика)

Предмет вивчення дисципліни – рихлі гірські породи та розподіл в них напруг, деформацій, вивчення стійкості масивів ґрунтів.

Пререквізити курсу: лекційний курс та лабораторні заняття з курсу "Механіка ґрунтів" викладається після засвоєння студентами наступних дисциплін: "Ґрунтознавство", "Інженерна геологія", "Польові методи випробування ґрунтів" та інші.

Мета курсу - придбання студентами знань про розрахункові методи прогнозу напруженого стану основ, осідань і стійкості споруд різних типів.

Завдання дисципліни визначаються вимогами до знань і умінь студентів. Основними завданнями курсу є освоєння теоретичних основ і фундаментальних положень прикладної геомеханіки.

Очікувані результати. Здобувач повинен:

знати:

- методи визначення напруги в масиві порід;
- методи розрахунків осідань фундаментів;
- теорію граничного напруженого стану і методи розрахунків стійкості;
- принципи проектування і розрахунків основ по граничних станах.

вміти:

- залежно від умов роботи проекрованої споруди вибрати методику визначення деформаційних і міцнісних властивостей ґрунтів;

- обґрунтувати і побудувати схему розрахунку напруженого стану, деформацій і стійкості масиву порід;
- залежно від поставленого завдання і конкретних інженерно-геологічних умов вибрати методи і виконати розрахунки напруги і деформацій і стійкості масивів порід аналітичними методами, проаналізувати результати;
- виконати зіставлення отриманих результатів з нормативними вимогами.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (32 год.) та лабораторних занять (34 год.), організації самостійної роботи студентів (69 год.).

Основна підготовка студентів здійснюється на лекційних та лабораторних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання під час семестру. Під час викладання дисципліни використовуються методи навчання: словесні (лекція, пояснення); наочні (демонстрація графічних додатків); практичні (лабораторні роботи); робота з підручником (під керівництвом викладача, самостійна робота студентів).

Перелік тем (загальні блоки)

Змістовий модуль 1. Розрахунок напруг в основі споруд.

Тема 1. Вступ. Механіка ґрунтів: мета і завдання, предмет і методи. Зв'язок з іншими науками. Об'єкт вивчення. Розвиток механіки ґрунтів і її народногосподарське значення. Основні показники фізико-механічних властивостей ґрунтів.

Тема 2. Основні поняття про напругу в масиві ґрунту. Основні принципи теорії пружності. Системи сил, що діють. Рівномірний і нерівномірний розподіл напруги по перетину.

Тема 3. Нормальні і дотичні складові напруги. Тензор напруги. Інваріанти. Головна і максимальна дотична напруга. Кульовий тензор і девіатор. Поняття основи споруди.

Тема 4. Поняття про ґрунт як суцільне і дискретне середовище. Модель лінійно-деформованого середовища, її властивості і розрахункова модель.

Тема 5. Узагальнений закон Гука. Модуль пружності і загальної деформації, коефіцієнт Пуасона і поперечної деформації. Просторове і плоске завдання розподілу напруги. Диференціальні рівняння, що описують напружений стан.

Тема 6. Зовнішнє навантаження у вигляді вертикальної зосередженої сили - основне рішення об'ємної задачі.

Тема 7. Навантаження, що рівномірно розподілено по нескінченній прямій - основне рішення плоскої задачі. Закономірності розподілу напруги в основі споруд.

Тема 8. Розрахунок напруги методом кутових точок і елементарного підсумовування.

Тема 9. Основне рішення контактної задачі. Напруги від власної ваги ґрунту. Польові методи визначення напруги.

Змістовий модуль 2. Розрахунок осадок споруд.

Тема 10. Види вертикальних деформацій основ. Чинники, що впливають на величину осідання. Осідання шару ґрунту обмеженої потужності.

Тема 11. Осадка напівпростору. Теоретичне рішення: методи загальних і місцевих пружних деформацій.

Тема 12. Міцність товщі, що стискається, в основі споруди і методи її визначення. Розрахунок осідання методом пошарового підсумовування.

Тема 13. Розвиток осідання за часом. Теорія фільтраційної консолідації і диференціальне рівняння одновимірного завдання. Поняття ступеня консолідації. Розрахунок осідання, що змінюється в часі.

Змістовий модуль 3. Граничний напружений стан порід.

Тема 14. Теорії міцності. Стадії напруженого стану ґрунту при дії навантаження від споруди. Рівняння граничної рівноваги. Кут нахилу майданчиків зрушення в умовах граничної рівноваги.

Тема 15. Критичні навантаження на ґрунт. Початкові і граничні критичні навантаження. Наближені і строгі рішення.

Тема 16. Тиск ґрунтів на огорожі. Активний і пасивний тиск. Розрахунок тиску з урахуванням сил тертя і зчеплення, навантаження на поверхні.

Тема 17. Стійкість основ споруд. Плоске і глибоке зрушення. Елементарні завдання стійкості укосів. Наближені методи оцінки стійкості схилів і укосів.

Тема 18. Моделювання напружено-деформованого стану основ споруд. Оцінка стійкості за наслідками моделювання.

Тема 19. Нормативні документи. Основні принципи проектування основ споруд. Розрахунок по деформаціях і несучій здатності.

Навчально-методичне забезпечення

1. Мелконян Д. В. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни "Ґрунтознавство" для студентів III курсу геолого-географічного факультету спеціальності 103 «Науки про Землю» спеціалізації "Інженерна геологія та гідрогеологія". Одеса: Персей, 2018. 23 с.
2. Мелконян Д. В. Методичні вказівки "Фізико-механічні властивості ґрунтів" до практичних занять з дисципліни "Ґрунтознавство" для студентів III курсу геолого-географічного факультету спеціальності 103 «Науки про Землю» спеціалізації "Інженерна геологія та гідрогеологія". Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 23 с.
3. Робоча програма навчальної дисципліни. Силабус.
4. Контрольні та тестові завдання.
5. Конспект лекцій, комплекти карт, лабораторні установи моделювання.

Рекомендована література

Основна:

1. Шутенко Л. М., Рудь О. Г., Кічаєва О. В., Самородов А. В., Гаврилюк О. В. Механіка ґрунтів, основи та фундаменти: підручник Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, - 2017. - 563 с.
2. Суярко В.Г., Величко В.М., Гаврилюк О.В., Сухов В.В., Нижник О.В., Білецький В.С., Матвєєв А.В., Улицький О.А., Чуєнко О.В.. Інженерна геологія (з основами геотехніки): підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. проф. В.Г. Суярка. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, - 2019. - 278 с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/46073>
3. Швець В. Б., Бойко І.П., Винников Ю.Л., Зоценко М.Л., Петраков О.О., Біда С.В. Механіка ґрунтів. Основи та фундаменти. Дніпропетровськ: Пороги, - 2014. – 231 с.

Додаткова:

1. ДБН В.1.1-12-2006. Будівництво в сейсмічних районах. Чинний від 2007-01-02. Київ: Міністерство будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України, - 2007. - 78 с.
2. ДБН А.2.1-1-2008. Інженерні вишукування для будівництва. Чинний від 2008-07-01. Київ : Мінрегіонбуд України. - 2008. - 72 с.
3. ДБН В.2.1-10-2009. Основи та фундаменти споруд. Основні положення проектування. Чинний від 2009-07-01. Київ: Мінрегіонбуд України. - 2009. - 75 с.
4. Powrie W. Soil Mechanics. Third ed. London: Taylor & Francis - 2014. - 682 p.

Електронні інформаційні ресурси

1. Державні будівкельні норми України - <http://dbn.at.ua/load>
2. Наукова бібліотека ОНУ ім. І. І. Мечникова - <http://lib.onu.edu.ua>

Політика оцінювання

- Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт та заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки лабораторних завдань в процесі заняття.
- Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Поточний контроль: оцінювання усних відповідей, оцінювання виконаних практичних завдань, завдань що виносяться на самостійне опрацювання; тести (поточні).

Підсумковий контроль: іспит.

Самостійна робота студентів.

Робота студентів складається з самостійного вивчення з певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення. Самостійна робота (СР) контролюється у вигляді тестів, контрольних робіт, колоквиумів і звітів. Питання з тем, що відведені на самостійне вивчення включені до контрольних заходів. Увесь обсяг СР містить завдання, які вимагають від студента систематичну самостійну роботу.